

100 ár sum sjálvstøðug kommuna

I dag eru 100 ár síðani borgarrepresentationin helt sin fyrsta fund, aftaná at býurin gjordist kommunu. 100 ártýkist eitt litið tíðarskeið, men her hjá okkum við okkara bert 1000 ára gomlu søgu og upptur nóg styttri býarsøgu telur hetta nokk so nóg. Og hvat er ikki umskifti í víðurskiftum okkara hesi 100 árin, ja, størsta broytingin er júst farin fram í hesi old. Vit siggja fyrri okkum Havnina uttan eitt einasta hús, alt náttúra og friður, so sigla tær vökr vikingaskúturnar inn, úr øllum ættum stevna tær móti Havnini, og á klettunum millum vágirnar báðar savnast høvdingarnir við fylgi teirra, til tings til lögmal og dómsmál, hesir høvdingar, sum leitað hava vestur í hav at finna sær nýtt fœðiland, tí ólivandi var heima undir harðræði o. o.

Nokur ár seinni varð boðskapurin um Hvíta Krist borin fram á hesum somu klettum.

Nú dagar eitt hús upp »Munkastovane«, enn á okkara døgum stendur hon sum elsta húsið vit eiga her í býnum, hevur hon kanska verið fyrsta lonin, ið bygd varð, kravdu munkarnir skatt og leigu her fyrri bispin vestan fjal? Høvdu teir kanska bonarhald og messu her fyrri teimum, sum leitaðu til tingstevnuna? Litið og onki vita vit, men um klettarnir úti á Tinganesi kundu tala, so hevði nóg verið opinberað okkum.

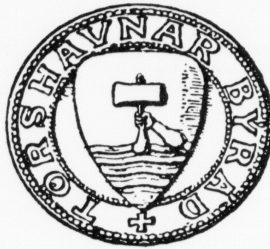
So byrjar fólk at búgva her. Eftir bókin hjá Andr. J. Ziska: Tórshavn — liv og vøkstur fæa vit

upplýst, at ár 1584 lata 14 húsmenn skatt til kongs, harumframt eru tað konur teirra og børn, húskallar og tænaustólk hjá embætismönnum 2 kongsfesti hoyra til Havnina, Eystari og Vestari Húsagarður, 4 merkur hvor, og Amtmannsgarðurin Alaker.

Elsti parturin av Havnini er Reyni, Tinganes, uttan um Ósan og yviri á Kák. Árstól fæa vit eisini úr bókini: 1609 verður kirkjan bygd úti á Reyni, 1625 prestagardurin »Reynagarður« 1628 latin skúlin og kgl. handilsforeningin úti í Havn. Harumframt, er at nevna báðar skansarnar, hin fyrri bygdur á Stanganesi (tað vit kalla Skansin í dag) í 1580 av Magnusi Heinasoni og hin seinni Tinganes-skansin í 1630. Arbeiðið uppá hesar skansar varð pliktarbeid og kom tað serliga havnamonnum illa við, tí teir skuldu eisini standa á varðhaldi ymsa staðir um náttina, hetta var jú í teirri ræðuligu sjórenar-tíðini.

Fedrarir hava havt eitt hart og stríggjð liv. Teir upplivdu sannleikan í orðunum, Guð segði við Adam: Við strei skalt tú vinna tær fœðslu av jörðini allar ævigar tinar. — Í sveitta andlits tins skalt tú eta breyð titt. Orvisið í okkara tíð, tí nú er fritíðin tað stóra problemið, og krav: verður av tí almenna at syrgja fyrri, at ung dómurin brúkar hesar frílotur til okkurt gott.

Út at rógva vöru havnamenn dúgligir til og eisini góðir traðarmenn og enn tann dag í dag siggja

vit nóg av hesum stóra lendi, teir dyrkaðu upp, hetta lendið sum var næstan bert grót og skurl, vit duga ikki at hugsa okkum til tað baks og knoss teir hava havt.

BYARLÖGIN

I 1866 gerst Havnin serstök kommuna, og eg biði J. P. Henriksen, sum hevur 25 ár á baki sum býráðslimur okkara, greiða eitt sindur frá kommununnar søgu.

Lögin fyrri Havnar kommunu sigur Palli er frá 16. februar sama árið og eitur: Lov om Byen Thors-havns økonomiske Bestyrelse. Fyrst kemur hvat Havnin umfatar: Byen Thors-havn, derunder indbefattet Gaardene Husegaard og Aaleker med hele disses Tilliggende, Husegaardstroerne, Sandegærde samt den nedlagde Skanse, Vidari stendur: Bestyrelsen af alle Byens kommunale Anliggender, der ikke ere

undtagne ved andre bestemmelser, tilkommer Landfogden og Byens Repræsentanter i Forening under Amtmandens Tilsyn og vedkommende Ministeriums Overbestyrelse.

Lögin um valrætt tá á dögum var ógvuliga órættvis. Valgberettigede ere alle fuldmyndige mænd, der ikke staa i noget personligt Tjenesteforhold — og erlægge i kommunale Afgifter et Beløb af mindst to Rigsdaler aarligt. Valldurin var 25 ár og víðkomandi skuldi hava høv minst 1 ár á staðnum. Eisini var atkvøðugreiðslan munnlig.

Fyrsta valið var 8. mai 1866, 29 menn høvdu valrætt og 15 av teim um atkvøddu.

Borgarrepresentationin hevði 5 limir, og var vald fyrri 5 ár, tá so leiðis at 1 limur gekk út hvørt ár (men kundi veljast aftur), og hetta var við lutakast tey fyrstu árin. Valið til kommunustýrið fór altíð fram ein av teimum fyrstu gerandisdögum aftaná ólavsøku.

Fyriskrivar lögin reglur fyrri limunum at arbeiða eftir?

— Ja, teir skulu m.a. ansa eftir ognum kommununnar, eftir inn-tøkum og úrreiðslum, teir skulu gera figgjærættan, álíkna skatt o. s. fr.

Vöru nevndir innan fyrri stýrið?

— Ikki beinleiðis sum nú. Havnin hevði frammanundan skúlakommission, bygningskommission og brandvesin. Í sjálvum býarstýrinum býttu teir arbeiðið sínámillum, t.d. ansaði ein eftir at goturnar vöru í ordan, ein annar eftir lyktunum.

ein triði hevði til arbeið at undirskriva rökningar saman við formanninum, ein fjórði skúlan o.s.fr.

— Finnast gamlar bókur ella skjöl, ið stava frá hesum tíðum?

— Vit hava m.a. elstu gerðabókini, ið byrjar við fundinum hin 26. mai 1866.

Teir 5, ið valdir vörðu, vöru hesir: Sysselmand H. C. Müller — Skolelærer A. C. Lützen — Købmand M. C. Restorff — Bogholder C. M. Olsen — Kirkekasserer C. D. Bærentsen.

Fundirnir vörðu hildnir uppá skift heima hjá limunum. Kanska hevði tað verið forvitnisligt af prenta avrit av gerðabókini frá fundinum:

Aar 1866 den 26de Mai gave Borgrepræsentationen Møde hos Medunderteignede A. C. Lützen. Fraværende var Sysselmand Müller. I Mødet udfyldtes og undertegnedes den af Landfoged Finsen fremsendte Edsformular. Dernæst foretoges Valg af en Formand og en Næstformand. Til Formand valgtes Skolelærer A. C. Lützen og til Næstformand Hr. Sysselmand H. C. Müller.

Endelig overdrages til Formanden at forhandle med Landfogden angaaende Antagelse af en Casse-ter hvortil Kiøbmand Hansen i Thorshavn enstemmig bragtes i Forslag.

Modet hævet.

— Veitst tú nakað at siga okkum um Havnina frá hesi tíð og til 1900?

— Jú, okkurt skuldi verið at trivið í, nakað hevur ein lisið og nóg hevur ein høvrt. Í 1861 kemur realskúlin, í 1865 verður kirkjan umbygd. Við fabrikin hjá Østrøm í 1887 kom arbeið og peningur til býin, og ikki at for-gloyma at frammanundan vöru komnir fleiri skip, her gingu havnamenn á odda (Truppubroðurnir). Alt hetta víðfjordi at býurin fór at vaksa, fleiri stórir bygningar komu amtmannshúsin, fúta- og dómahúsin, kommunuskúlin, meingheithúsið o. s. fr. Í 1898 varð vatnleiðingurin lagdur.

Frá hesi tíð eru teir vakrastu býarpartarnir, vit eiga. Og kann tað sigast um tey ymsu býarstýrin tá, at teir høvdu ans fyrri býarplani, so kann tað sanniliga eisini sigast um borgarnar tá, at teir skarðau framúr víðvíkjandi at byggja við úrtæðum rundan um hús teirra, og vit sum livu í dag, kunnu vera teimum takksamir. Eisini má viðslundin nevast sum vit finga í 90num, ein tann vakrast og friðsælari blettur á staðnum.

— Og tíðin aftaná?

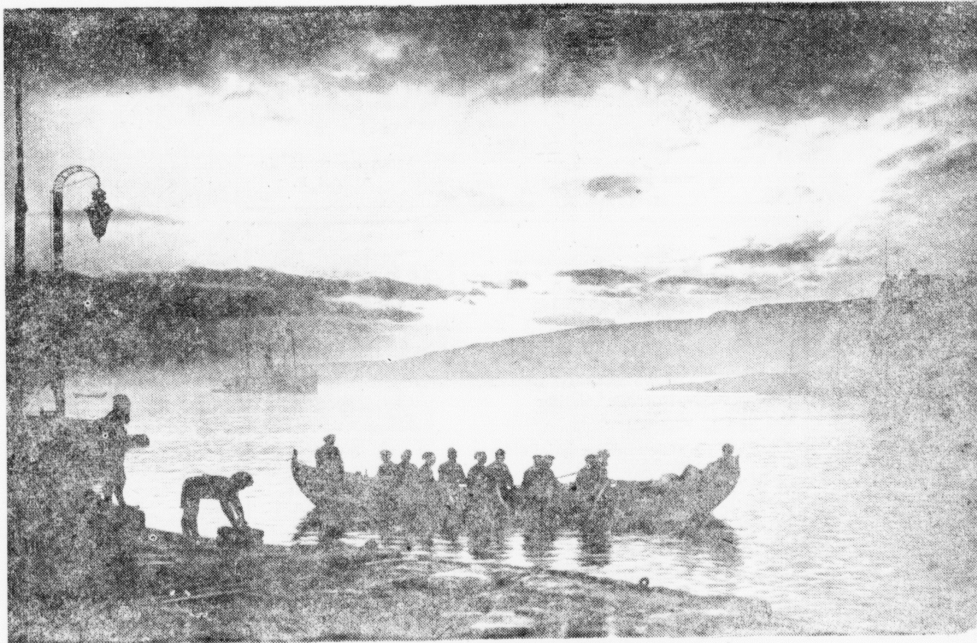
HAVNIN FYRÐUR KEYPSTAÐUR

— Í 1908 kom lögin om Byen Thors-havns kommunale styre, og varð fyrsta valið eftir hesi lög 27. nov. s. á., og nýggja býráðið tók við 1. januar 1909. Nú var talið óki til 7 limir, og í fyrsta býráðnum sátu: H. C. Müller — H. C. Andreassen — Anton Degn — Elias Johansen — Jacob Rein — Marius Rein og M. A. Winther, sum varð fyrsti býráðsformaðurin.

Henda nýggja býarlögin broytti nóg fyrri at nevna nakað:

Atkvøðugreiðslan varð nú loynilíg — fundirnir vörðu nú almennir, her vil eg leggja aftrat, at longu í 1880 sendu 87 skattaborgarar umsókn um at fáa fund fyrri ognum durum, men tá onki nóg stórt holi kundi útvegast, samtýkti borgarrepresentationin at geva frageiðing frá øllum fundum í Dimmalætting.

(Framhald á 2. síðu)

Gomul Havnarmynd - Eystara vág

Høsnarungar

700 gr. - kr. 4,98

F. K. Tórshavn

Aeirra DAGUR

Føðingardagur: Í dag verður Pól Oster, Tvøroyri 70 ár.

Brútleyp: Friggjadagin giftast í Havn, Armgarð Hjelm, sjúkrasystur, og Robert McBirnie, lærarakúlanæmingur, bæði úr Vági.

SU

hefur fund í annaðkvöld kl. 8 í lošjuni.
Røðari: Villi Sørensen, blaðstjóri.

Nevndin.